Vidmantas Daminaitis

BUVUSIŲ OSKIERKŲ RŪMŲ TERITORIJOS (VILNIUJE) ARCHEOLOGINIAI TYRINĖJIMAI

1988 ir 1989 m. PRPI tyrė buvusių Oskierkų rūmų Vilniuje (Klaipėdos g-vė Nr. 7) teritoriją (407 posesija). Seniausios žinios apie šio sklypo užstatymą yra iš XVII a. vidurio. Dokumentuose minima, kad čia stovėjusį pastatą įsigijo didikas Oskierka. XVIII a. pabaigoje čia įsikūrė pirmasis profesionalus Vilniaus teatras. Teatrui išsikėlus, po pastato rekonstrukcijos, XIX a. rūmai tapo Vilniaus civilinio gubernatoriaus rezidencija. Rūmai, apgriauti II-jo pasaulinio karo metu, visiškai nugriauti pokario metais. Jie buvę dviejų aukštų. Išliko tik rūmų šiaurinės sienos dalis, atliekanti tvoros funkciją.

Ištirtas 700 m^2 plotas. Rūmų liekanos atidengtos 20-40 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Pastatas buvęs netaisyklingos formos, per vidurį išlenktas į šiaurę. Pastato plotis - 18-19 m. Buvo neįmanoma atkasti vakarinės sienos, todėl nepavyko nustatyti tikslaus ilgio. Sprendžiant iš išlikusios šiaurinės sienos, jų ilgis siekė apie 42 m. Pastatas ne vieną kartą buvo rekonstruojamas bei plečiamas. Pirmąjį statybos etapą galima datuoti XVI a.

Kultūrinis sluoksnis labai suardytas. Įžemis - geltonos spalvos smėlis pasiektas 1,7-2 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Virš įžemio buvęs tamsios žemės sluoksnis aptiktas plote Nr. 2, pastato patalpos Nr. 1 išorėje ir patalpos Nr. 6 viduje. Šiame 20-30 cm storio sluoksnyje rasta XV-XVI a. puodų šukių.

XVI-XVII a. pradžioje tiriamojo ploto vietoje stovėjo du mūriniai namai. Juos skyrė rytų-vakarų kryptimi 4,5-5 m tarpas.

Kitą pastato statybos etapą tiksliausia sieti su XVII a. pab. - XVIII a. pradžia. Šiuo laikotarpiu buvo išmūryti rūsių skliautai vakarinės pastato dalies patalpose Nr. 1 ir Nr. 2. Paskutinės statybos turejo

vykti XIX a. pradžioje. Abu namai buvo sujungti, va karinėje ploto dalyje buvęs namas išplėstas į vakarus ir į pietus. Tarp namų buvęs tarpas virto vartais - įvažiavimu per rūmus į kiemą. Tai, kad namas buvo rekonstruojamas šiuo laikotarpiu, patvirtina ir skiedinio gabale rasta XIX a. pradžios Lenkijos karalystės moneta.

Tyrimų metu surinkta daug įdomios XVI a. pab.-XVII a. medžiagos. Rytinės pastato dalies patalpos Nr. 1 pietrytiniame kampe surastos krosnies liekanc aplink ją ir virš jos tiesiog ištisu sluoksniu gulėjo kokliai. Didžiausią grupę sudarė plokštiniai žaliai glazūruoti kokliai, puošti alegorinėmis scenomis ir užrašais TACTUS, GUSTUS, VISUS, AUDITUS, ODORATUS. Nemaža aptikta ir kitos puošybos bei tipo koklių. Ant krosnies pado surasta XVI a. pabai gos apdegusi moneta. Patalpoje Nr. 2 rastos šios krosnies pakuros liekanos. Patalpos Nr. 1 šiaurės vakarų kampe buvo židinys, tiesiog įleistas sienelių susikirtimo vietoje. Patalposasla - plūktomolio. Taip pat rasta keliasdešimt keramikos, stiklinių taurelių šukių, keliolika molinių grindų plytelių ir XVII a. Ry gos grašis.

Pastato vakarinėje dalyje taip pat didžiausią radinių dalį sudarė įvairių tipų bei puošybos kokliai. Ypač daug jų rasta patalpoje prie laiptinės, vedančios į rūsį Nr. 2. Didžiausią grupę sudarė žaliai grazūruoti plokštiniai kokliai, puošti maureska. Rasta ir keletas sveikų koklių. Atskirai galima išskirti plokštinius koklius, puoštus keturlaukiu herbiniu sky du ir raidėmis "A", "M" viršuje bei 1616 m. data apačioje. Trijų metrų gylyje aptiktas XVII a. bankinii ko ženklas. Vienoje jo pusėje pavaizduotas už stalc sėdintis žmogus, kitoje pusėje - lotyniškų raidžių abėcėlė. Lietuvoje toks ženklas rastas jau antras. Kitose patalpose taip pat aptikta žiestos keramikos šukių, koklių. Galima išskirti patalpoje Nr. 5, 2,15 m gylyje, išlikusį medinio aptvaro ar pastato kampą. Mediena labai sunykusi. Jos pėdsakai tęsėsi ligi pat įžemio, kuris pasiektas 3,1-3,15 m gylyje. Aptvaro

paskirtis liko neišaiškinta, nes jis atsidūrė po pastato sienomis, ir nepavyko jo pilnai ištirti. Patalpoje Nr. 6 buvusi 2x2,2 m dydžio skiedinio ruošimo duobė. Iš dalies ji buvo įkasta į įžemį. Jos sienelės buvo iš moliu sujungtų plytgalių ir akmenukų, o dugnas išgrįstas akmenimis. Duobės dugne liko skiedinio sluoksnis. Virš jo į duobę primesta stiklinių taurelių, keramikos šukių, keli koklių gabalėliai. Šiuos radinius galima datuoti XVII a.

Archeologiniai tyrimai leido nustatyti pastato statybos etapus, davė vertingos XVI-XVII a. medžiagos. Ateityje tyrimus reikėtų išplėsti į vakarus nuo Oskierkų rūmų, dabartinių garažų vietoje.

Vytautas Daugudis

VILNIAUS PLIKOJO KALNO ARCHEOLOGINIAI KASINĖJIMAI

1988 ir 1989 m. MA Istorijos institutas Vilniaus Plikojo kalno pietrytiniame pakraštyje ištyrė 87 m^2 dydžio plotą. Kasinėjimai vyko kartu su minėtoje vietoje 1916 m. pastatytų ir 1950 m. susprogdintų Trijų Kryžių atstatymo darbais. Pastarasis paminklas buvo pastatytas iš gelžbetonio pagal architekto Antano Vivulskio projektą toje vietoje, kur, pagal legendą, Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo laikais buvo nužudyti pranciškonai, ir jau nuo XVII a. pirmosios pusės stovėjo 3 mediniai kryžiai. Kai kurių istorikų nuomone (H. Kirkor, J. Kłos, J. Maceika) paskutinysis kryžius nuvirtęs 1869 m., po to iki 1916 m. jie nebuvę atstatyti, kadangi ši vieta atsidūrė 1831 m. čia įrengtų carinių įtvirtinimų teritorijoje. Tuomet ant šio kalno buvo įrengti kanonyrai, amunicijos sandėlis, pastatas karinei įgulai bei pastatyta 10 stambaus kalibro artilerijos pabūklų. Tvirtovė nugriauta tiktai 1884 m. Vykdant minėtas statybas bei remontą, buvo